

Lastensuojelun keskusliiton lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta.

Lastensuojelun Keskusliitto kiittää työ- ja elinkeinoministeriötä mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta.

Esitysluonnoksen keskeiset ehdotukset

Kotoutumislain muutosten tavoitteena on säilyttää kotoutumislain soveltamisalaan kuuluville maahanmuuttajille yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut myös jatkossa, kun sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy kunnilta hyvinvointialueille, mahdollistamalla valtion korvausten hakeminen syntyviin kustannuksiin. Tavoitteena on myös säätää alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten tai nuorten asumisen ja tuen järjestämisestä siten, että mahdollistetaan tehtävän hoitaminen hyvinvointialueella.

Vuoden 2023 alusta alkaen hyvinvointialueille siirtyy sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu. Myös sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö siirtyy kunnilta hyvinvointialueille. Perheryhmäkodit perustuvat kotoutumislakiin eivätkä ole sosiaalihuollon yksiköitä, joten niiden järjestämisvastuu ei siirtynyt suoraan hyvinvointialueille osana sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta. Ehdotuksen mukaan hyvinvointialue sopisi jatkossa elinkeino, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön perustamisesta. Nykyiset perheryhmäkodit siirtyisivät hyvinvointialueiden vastuulle.

Keskusliiton lausunto

Kustannusten korvaaminen (luku 6)

On perusteltua, että kustannusten korvaaminen varmistetaan sekä kunnille että hyvinvointialueille. On hyvä, että se taho, joka kustannuksista vastaa, pystyy hakemaan korvaukset suoraan. Palveluiden järjestäminen ja turvaaminen edellyttää tiivistä yhteistyötä kunnan ja hyvinvointialueen kesken.

Alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten tuen ja asumisen järjestäminen (27–28 §)

Keskusliitto painottaa, että kyse on erittäin haavoittuvassa asemassa olevista lapsista ja nuorista. Ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten hyvinvointi poikkeaa valtaväestön lasten hyvinvoinnista ja vaatii seurantaa ja palvelujen kehittämistä.

Keskusliitto haluaa erityisesti kiinnittää huomiota palveluiden yhteensovittamiseen ja toimivuuden parantamiseen. Nykyisin perheryhmäkoteja on kunnissa järjestetty sekä osana sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita että osana muita palveluita. Perheryhmäkotitoimintaa on myös hankittu palveluntarjoajilta. Esitetty muutos siirtäisi perheryhmäkotien järjestämisen hyvinvointialueille. Perheryhmäkotien järjestämisvastuun siirtäminen hyvinvointialueille on sinällään tilannetta selkeyttävä ehdotus, sillä kuten

esityksessä todetaan, perheryhmäkotitoiminta on sisällöltään lähellä sosiaalihuollon toimintaa, ja perheryhmäkotien työntekijät ovat sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia. Keskusliitto kuitenkin korostaa, että toimiva yhteistyö kunnan ja hyvinvointialueen välillä on ensiarvoisen tärkeää palveluiden katvealueiden välttämiseksi. Huolimatta siitä, että perheryhmäkotien ja edustajan järjestämisvastuu siirtyy hyvinvointialueelle, esityksen mukaan kunta ja ELY-keskus kuitenkin sopivat siitä, että alaikäinen ilman huoltajaa maahan tullut sijoitetaan kuntaan. Hyvinvointialueen tulisi olla mukana jo siinä vaiheessa, kun kunta ja ELY-keskus neuvottelevat alaikäisten ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten sijoittamisesta kuntaan. Jos kotoutumisen edistämisen kokonaisvastuun on tarkoitus olla kunnalla, on myös tärkeää rajata selkeästi mitä kokonaisvastuulla tarkoitetaan.

Lastensuojelun Keskusliiton tekemä selvitys ilman huoltajaa tulleiden kotouttamisvaiheen palveluista ([Kotoutumisen polku - Ilman huoltajaa tulleiden lasten oikeudet, tarpeet ja palvelut | Lastensuojelun Keskusliitto Iskl.fi](#)). osoitti, että lasten asumisesta ja huolenpidosta vastaaville työntekijöille ei ole selvää, minkä lain puitteissa toimitaan. Selvisi myös, että eri kunnissa sovelletaan sosiaalihuoltolakia eri tavoin. Johtopäätöksenä oli, että ilman huoltajaa tulleilla on palvelutarpeita, joita ei aina välttämättä tunnisteta tai joihin ei osata vastata. Selvitys toteaa, että lapsen oikeuksien näkökulmasta katsoen kotoutumislaki ei huomioi riittävästi näiden lasten asemaa ja erityistä suojelun tarvetta. Suojelun takaisivat sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain mukaiset palvelut, mutta ne eivät toteudu yhdenvertaisesti koko maassa. Näiden palvelujen sisällöt eivät myöskään aina vastaa ilman huoltajaa tulleiden lasten palvelutarpeisiin. Näillä lapsilla on paljon esimerkiksi mielen hyvinvointiin liittyviä haasteita, mutta mielenterveyspalveluja on paikoin vaikea saada ja ennen kaikkea ne eivät tunnu soveltuvan tälle kohderyhmälle. Keskusliiton selvityksen pohjalta voidaan sanoa, että lainsäädäntö ei ole riittävän täsmällistä ja selkeää, ja sitä sovelletaan kunnissa vaihtelevasti. Jos perheryhmäkotien järjestäminen ja hakemus edustajan määräämisestä siirtyy esitetyn mukaisesti hyvinvointialueelle, on tärkeää seurata, että jo valmiiksi sekavaksi koettu järjestelmä ei hankaloidu entisestään. Ilman huoltajaa tulleiden lasten palveluita ja edustajajärjestelmää koskeva säätely tulisi ottaa erityiseen tarkasteluun kokonaisuudessaan. On syytä miettiä, miten rakennetta voidaan selkeyttää, sekä yhteensovittaa vastaanottolakia ja kotoutumislakia sosiaalihuoltolakiin ja lastensuojelulakiin. Jälkihuollon tuki on saatava nuorille subjektiiviseksi oikeudeksi.

Keskusliitto korostaa, että kotoutumisen ja yhteiskuntaan integroitumisen näkökulmasta on ensiarvoisen tärkeää, että ilman huoltajaa maahan tulleille lapsille ja nuorille turvataan riittävät palvelut ja tuki, jossa heidän traumataustansa pystytään huomioimaan. Kotoutumisvaiheessa korostuvat lisäksi lapsen osallisuus ja siihen liittyvät kieli- ja kulttuurikysymykset. Myös heillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa omaa elämäänsä koskevaan päätöksentekoon. Tämä kaikki vaatii, että järjestämisvastuut eri toimijoiden välillä ovat selkeät.